

Finlandiya'da Medya ve Bilgi Okuryazarlığı Eğitiminde Ulusal Politikalar *

National Policies in Media and Information Literacy Education in Finland

Meltem ÖZEL ¹

Araştırma Makalesi Research Article

Geliş tarihi/Received:
22.05.2022

Son revizyon teslimi/Last
revision received:
30.05.2022

Kabul tarihi/Accepted:
30.05.2022

Yayın tarihi/Published:
31.05.2022

Atıf/Citation:

Özel, M. (2022). Finlandiya'da
Medya ve Bilgi Okuryazarlığı
Eğitiminde Ulusal Politikalar. *TAM
Akademi Dergisi*, 1(1), 7–21.
[https://doi.org/10.58239/
tamde.2022.01.001.x](https://doi.org/10.58239/tamde.2022.01.001.x)

DOI:

10.58239/tamde.2022.01.001.x

ÖZ

Günümüzde çoğu bilgimizi, iç içe geçmiş bir medya teknolojileri sistemi aracılığıyla alıyoruz. Birçok medya türünü okuma becerisi, özellikle 21. yüzyılda daha da gerekli bir beceri haline gelmiştir. Medya ve bilgi okuryazarı genç ve yetişkinlerin, televizyon, radyo, internet, gazeteler, dergiler, kitaplar, reklam panoları, video oyunları, müzik ve diğer tüm medya türlerinden alınan karmaşık mesajları daha iyi anlayabilmeleri mümkündür. Medya ve bilgi okuryazarlığı, eleştirel düşünme becerilerini farklı medya türlerine uygulayabilmeyi olanaklı kılmaktadır. Bu nedenle tüm devletlerin, medya ve bilgi okuryazarlığı becerilerini eğitim standartlarına dâhil etmeleri ve medya ve bilgi okuryazarlığı eğitim politikası geliştirmeleri gerekmektedir.

Medya ve bilgi okuryazarlığı eğitimini anlayabilmek için makalede öncelikle medya ve bilgi okuryazarlığı alanı ele alınmıştır. Medya ve bilgi okuryazarlığının ne olduğu ve önemi açıklanmış, medya ve bilgi okuryazarlığı eğitiminin ve eğitim müfredatının gelişimine zemin hazırlayan gelişmeler irdelenmiş, medya ve bilgi okuryazarlığı eğitimi müfredatı konusunda iyi uygulama örnekleri sunulmuştur. Bu bağlamda UNESCO Medya ve Bilgi Okuryazarlığı Müfredat ve Yeterlilik Çerçevesi ile Finlandiya Medya ve Okuryazarlığı Politikası irdelenmiştir. UNESCO Medya ve Bilgi Okuryazarlığı Müfredat ve Yeterlilik Çerçevesi, öğretmen eğitim yapılarına, medya ve bilgi okuryazarı öğretmenleri yetiştirmek için bir program oluşturmaya yönelik bir çerçeve sağlamayı amaçlamakta ve öğrencilerin medya ve bilgi okuryazarlığı becerilerini geliştirmeyi hedeflemektedir. Finlandiya'da medya okuryazarlığı, yüksek kaliteli, sistematik ve kapsamlı medya eğitimi yardımıyla teşvik edilir ve desteklenir. Çok yönlü medya eğitimi, çeşitli farklı aktörler arasında geniş tabanlı bir işbirliği içinde planlanmakta, uygulanmakta ve geliştirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Medya Okuryazarlığı, Bilgi Okuryazarlığı, Medya ve Bilgi Okuryazarlığı, Medya ve Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi, Medya ve Bilgi Okuryazarlığı Müfredatı

* *Toplumsal Araştırmalar Merkezi tarafından 20-22 Mayıs 2022 tarihleri arasında düzenlenen 1. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi'nde sunulan "Medya ve Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi ve İyi Bir Uygulama Örneği Olarak Finlandiya" başlıklı bildirinin genişletilmiş halidir.*

¹ *İstanbul Esenyurt Üniversitesi, Sanat ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Dr. Öğr. Üyesi, meltemozel@esenyurt.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4037-7393*

ABSTARCT

Nowadays, we receive most of our information through an interconnected system of media technologies. The ability to read many types of media has become an even more necessary skill, especially in the 21st century. It is possible for media and information literate youth and adults to better understand the complex messages received from television, radio, the internet, newspapers, magazines, books, billboards, video games, music and all other types of media. Media and information literacy makes it possible to apply critical thinking skills to different types of media. Therefore, all states are required to include media and information literacy skills in educational standards and develop a media and information literacy education policy.

In order to understand media and information literacy education, first of all, the field of media and information literacy is discussed in the article. What is media and information literacy and its importance are explained, developments that pave the way for the development of media and information literacy education and education curriculum are examined, and examples of good practice in media and information literacy education curriculum are presented. In this context, UNESCO Media and Information Literacy Curriculum and Competency Framework and Finland Media and Literacy Policy were examined. The UNESCO Media and Information Literacy Curriculum and Competency Framework aims to provide teacher education structures with a framework for creating a program to train media and information literate teachers and aims to develop students' media and information literacy skills. Media literacy in Finland is promoted and supported with the help of high quality, systematic and comprehensive media education. Versatile media education is planned, implemented and developed in broad-based collaboration among a variety of different actors.

Keywords: Media Literacy, Information Literacy, Media and Information Literacy, Media and Information Literacy Education, Media and Information Literacy Curriculum

EXTENDED ABSTRACT

According to UNESCO's most used definition, Media Literacy, Information Literacy (MIL) is defined as "a set of competencies that empowers citizens to access, retrieve, understand, evaluate and use, to create as well as share information and media content in all formats, using various tools, in a critical, ethical and effective way, in order to participate and engage in personal, professional and societal activities". Media and information literacy is recognized as a set of competencies and skills that are close to the concepts of online and offline media, critical thinking, media use, knowledge and resource awareness, digital citizenship and active participation. Instructors should promote five areas of "access, analysis, creation, reflection and action" while supporting students' media and information literacy skills. While analyzing the media messages they encounter at school and in daily life, students should also be encouraged to ask five key questions "author, form, audience, content, purpose". Applying the five fundamental questions will deepen understanding of media and media messages, particularly how and why they are created. In this way, students will learn to make informed choices about accepting or rejecting explicit and implicit media messages.

The Media and Information Literacy Curriculum and Competency Framework for Teachers, founded by UNESCO in 2008 and published in 2011, aims to provide a framework for teacher education structures in developed and developing countries to create a program to train media and information literate teachers. The various components of the UNESCO Media and Information Literacy Curriculum are grouped under three thematic areas: knowledge and social participation for media knowledge and understanding and democratic discourses, evaluation of media texts and information sources,

production and use of media and information, and six core areas: policy and vision, curriculum and assessment, pedagogy, media and information, organization and management, professional teacher development". The media and information literacy curriculum includes print and audio-visual media, including newspapers, books, broadcast media such as radio and television, and online news media and other information providers. The main target group of the curriculum includes teachers at secondary and higher education levels.

Media literacy has been taught and developed in Finland for many years. The diversity of media education is also seen as a government job and is handled broadly by various branches of government, ministries and agencies. Strengthening democracy, promoting equality among people and ensuring national security are associated with media literacy. It has policies at the national level on media education. Media education policies are prepared in cooperation with different actors from the sector. Practical media education is goal-oriented, ethical and sustainable. In 2013, a book on media literacy education for children and young people was published by the Finnish Ministry of Education and Culture. However, media education policies were updated in 2019 and included media literacy of adults as well. The National Audiovisual Institute is the institution responsible for coordinating and monitoring the implementation of Media Literacy policy in Finland. The Audio-Visual Media Department (MEKU) of the Institute is responsible for the promotion and coordination of media education at the national level, and the supervision of the provision of audio-visual programs and video sharing platforms for the protection of children. In Finland, all education stages have their own core curriculum. Media literacy is integrated into the education system. Media literacy education consists of seven transversal/multidisciplinary competences "learning to think and learn; cultural competence, interaction and expression; looking after oneself and others, managing daily activities, safety; multiple literacy; ICT competence; competence for business, entrepreneurship; participation and impact, building a sustainable future".

It is thought that it would be beneficial to establish Media and Information Literacy Education, which aims to improve the abilities of young people and children in the use of media and digital skills, and to increase the quality of education, based on the UNESCO Media and Information Literacy Curriculum and Competency Framework. Considering Finland's global position in education performance, Finland's media literacy and media education policy is an exemplary guide for representatives of other countries and educators.

Giriş

UNESCO'nun Medya ve Bilgi Okuryazarlığı (MIL) olarak kavramsallaştırdığı alan, çevrimiçi ve çevrimdışı medya ile ilgili kavramlar, eleştirel düşünme, medya kullanımı, bilgi ve kaynak farkındalığı, dijital vatandaşlık ve aktif katılım kavramlarıyla ilgili bir dizi yeterlilik ve beceriyi kapsamaktadır. UNESCO Medya ve Bilgi Okuryazarlığı Müfredat ve Yeterlilik Çerçevesi, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki öğretmen eğitim yapılarına, medya ve bilgi okuryazarı öğretmenleri yetiştirmek için bir program oluşturmaya yönelik bir çerçeve sağlamayı amaçlamaktadır.

Ülkemizde iki farklı alanı temsil eden şemsiye kavram "medya ve bilgi okuryazarlığı" henüz kullanılmamakta; "medya ve bilgi okuryazarlığı eğitimi", Türkiye'deki kaynaklarda "medya okuryazarlığı eğitimi" olarak sınırlı sayıda yer almakta ve eğitim müfredat önerisi sunulmamaktadır. Yalnızca Bilici (2014) tarafından yazılan "Medya Okuryazarlığı ve Eğitimi" isimli eserde, çeşitli medya okuryazarlığı eğitim metotlarına ve medya okuryazarlığı dersleri için önerilere yer verildiği görülmektedir. Medya ve bilgi okuryazarlığı eğitiminin nasıl uygulanması gerektiği konusunda, ülkemizde yeterli kaynak bulunmamaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2014 tarihinde hazırlanarak 2018 yılında güncellenen "Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Materyali" ise, medya okuryazarlığını dar kapsamıyla

ele almakta, yalnızca ortaöğretim düzeyini kapsamakta ve uygulamalı öğretme örneklerini içermemektedir.

Finlandiya'nın Medya Okuryazarlığı Politikası'nın dünya genelinde incelendiği sınırlı sayıda çalışma bulunmakta ve bu çalışmalarda daha çok erken çocukluk dönemine odaklanılmaktadır (Kotilainen & Kupiainen, 2014; Kupiainen, 2010; Leena, 2011; Tanrıverdi & Apak, 2010). Finlandiya 2019 Medya Okuryazarlığı Politikası'nın incelendiği bir çalışma henüz yapılmamıştır.

Medya ve bilgi okuryazarlığı eğitiminin sağladığı faydaları keşfetme amacı taşıyan bu çalışma, okuyuculara medya ve bilgi okuryazarlığı becerileri kazandırmayı hedeflemektedir. Medya ve bilgi okuryazarlığı eğitim politikası ve eğitim müfredatı çalışmalarına ışık tutacak olan bu araştırma, alana önemli bir katkıda bulunacaktır.

1. Medya ve Bilgi Okuryazarlığı

Tarih boyunca insanlık, çevresindeki dünyayı anlamasını ve yönetmesini sağlayan, kendisine bir kültür ve kimlik kazandıran dilleri, entelektüel kapasiteleri ve iletişim becerilerini yavaş yavaş edinmiştir. Bu dillerin ve becerilerin çoğu, kullanılan kod türlerine ve ürettikleri işaret sistemlerine bağlı olmuştur. Bunların en yaygın olanı, bir alfabenin harflerini kullanarak konuşulan kelimeleri yazılı metne etkili bir şekilde dönüştürebilmektir. İletişimi kolaylaştıran ve teşvik eden her türlü yazılı kodu özümseme ve kullanma sürecine okuryazarlık denir. Bu bağlamda medya okuryazarlığı, çağdaş medya sistemine dâhil olan kodları özümseme ve kullanma süreci ile bu kodların dayandığı teknolojik sistemleri uygun şekilde kullanmak için gereken işlemsel beceriler anlamına gelmektedir (Torneró & Varis, 2010, s. 29).

Okuryazarlık, okuma ve yazma yeterliliğidir. Medya ve Bilgi Okuryazarlığı ise farklı medya türlerini güvenilir, akıllıca ve sorumlu bir şekilde kullanma yeteneğidir. Okuryazarlık yeterliliğindeki gelişim, tarihsel dönem içerisindeki gelişmelere paralel olarak gerçekleşmiştir. Tarihsel süreç içerisinde farklı medya türleri ortaya çıkmış, buna bağlı olarak da bireylerin yeterlilikleri gelişmiş ve çeşitlenmiş ve sosyo-kültürel yansımaları olmuştur. Tarihsel süreç içerisindeki bu değişim Tablo 1'de ayrıntılı bir şekilde görülmektedir. Medya okuryazarlığı hareketlerinde öne çıkan en belirgin değerler, eleştirel düşünme, ücretsiz inceleme ve bilgi edinme hakkına dayalı bireysel özerkliğin savunulmasıdır. İkinci olarak öne çıkan değer ise açık, katılımcı diyalogun yapıcı değerinin vurgulanmasıdır. Üçüncü olarak, sağlıklı iletişim alanıyla uyumlu unsurlar olarak kişisel ve kolektif yaratıcılığa ve hayal gücüne odaklanmaktadır. Dördüncü olarak, siyasi demokrasiyi teşvik etmesi gereken aktif, iletişimsel bir demokrasi idealini desteklemektedir. Son olarak, yeni medya okuryazarlığı hareketleri, kültürel çeşitliliğe ve kültürler arası diyaloga saygı duymanın ve anlamanın değerini vurgulamaktadır (Torneró & Varis, 2010, s. 33-44).

Tablo 1: Okuryazarlık Yeterlilik Gelişim Süreci

Tarihi Dönem	Ana Medya	Yeterlilikler	Sosyo-kültürel sonuçlar
Klasik Antik Çağ ve Orta Çağ	Sözlü ve jestsel iletişim Yazılı alfabenin gelişimi	SÖZLÜ YETERLİLİK Sözlü ve jestsel dile hakimiyet OKURYAZARLIK YETERLİLİĞİ Okuryazarlık yeterlilikleri (okuma ve yazma)	Toplum kendini belgeler ve yazılı metinler etrafında düzenlemeye başlar. Sözlü gelenek yoluyla bilginin sistemleştirilmesi ve korunması
Rönesans-Aydınlanma Birinci Sanayi Devrimi	Basım endüstrisinin gelişimi: matbaa, kitaplar vb.	OKURYAZARLIK YETERLİLİĞİ Okuryazarlığın büyümesi ve genişlemesi	Ampirik bilimler ve filolojideki gelişmeler
İkinci Sanayi Devrimi	Elektronik medyanın ortaya çıkışı: telefon, film, radyo ve televizyon	GÖRSEL-İŞİTSEL YETERLİLİK Görsel-ışitsel okuryazarlık	Kitlesel ve yönlendirilmiş tüketim toplumlarının ortaya çıkışı
Bilgi Toplumu Üçüncü Sanayi Toplumu	Dijital Medya ve İnternet	DİJİTAL YETERLİLİK MEDYA YETERLİLİĞİ Medya okuryazarlığı (medya yakınsaması bağlamında)	Toplumun örgütlenmesinde teknolojinin hakimiyeti Küreselleşme Bilgi patlaması

Hobbs (1998)'a göre medya okuryazarlığı, “farklı formlardaki medya içeriklerine erişim, bu metinlerin analizi ve medya araçları aracılığıyla kişinin kendi mesajlarını üretmesi” olarak tanımlanmaktadır. Potter (2011) ise medya okuryazarlığını, “karşılaştığımız mesajların anlamını yorumlamak için kendimizi kitle iletişim araçlarına maruz bıraktığımız bir dizi bakış açısı” olarak tanımlamaktadır. Bilgi okuryazarlığı, 2005 İskenderiye Bildirgesinde, bireylerin kişisel, sosyal, mesleki ve eğitimsel hedeflere ulaşması için gereklilik olarak tanımlanmıştır. Bilgi okuryazarlığı becerileri, insanların yaşam boyu etkili öğrenenler olmaları ve bilgi toplumlarına katkıda bulunmaları için gereklidir (Catts & Lau, 2008: 9).

UNESCO Medya ve Bilgi Okuryazarlığı Müfredat ve Yeterlilik Çerçevesi, medya okuryazarlığı ve bilgi okuryazarlığı olan iki farklı alanı tek bir şemsiye kavram altında “medya ve bilgi okuryazarlığı” birleştirmektedir. Bu terminoloji, hem medya okuryazarlığı hem de bilgi okuryazarlığının unsurlarını bünyesinde barındırarak, Medya ve Bilgi Okuryazarlığı'nın amaç ve hedeflerini aktaran birleşik bir kavramdır. Bilgi okuryazarlığı, bilgiye erişimin ve bu bilgilerin değerlendirilmesinin ve etik kullanımının önemini vurgularken, medya okuryazarlığı ise medya işlevlerini anlama, bu işlevlerin nasıl gerçekleştirildiğini değerlendirme ve kendini ifade etmek için medyayla rasyonel olarak ilişki kurma becerisini vurgulamaktadır (Wilson, vd., 2011, s. 18). Medya okuryazarlığı daha çok medya ve yurttaşlık ile ilişkilendirilirken, bilgi okuryazarlığı kütüphane ve bilgi birikiminden kaynaklanmaktadır.

Medya ve bilgi okuryazarlığı, günümüzde son derece önemlidir, çünkü eleştirel düşünmeyi mümkün kılmaktadır. Medya ve bilgi okuryazarı olan bir birey, güvenilir bilgi kaynakları arasında ayırım

yapabilir, medyanın kültürdeki rolünü belirleyebilir ve farklı medya platformları arasında geçiş yaparken kitle iletişiminin etkisini anlama konusunda sorumlu olabilir. Medya ve bilgi okuryazarlığı, çevrimiçi ve çevrimdışı medya ile ilgili kavramlar, eleştirel düşünme, medya kullanımı, bilgi ve kaynak farkındalığı, dijital vatandaşlık ve aktif katılım kavramlarına yakın olan bir dizi yeterlilik ve beceri olarak kabul edilmektedir. Özellikle medya ve bilgi okuryazarlığı becerileri, mis enformasyon ve dezenformasyon, ekstremizm, siber zorbalık ve çevrimiçi nefret söylemi, çeşitli siber suçlar (şantaj, veri hırsızlığı, insan hakları ihlali vb.) gibi sosyal zorluklarla mücadele etmek için teşvik edilen becerilerdir (Salto, participationpool.eu).

Medya ve bilgi okuryazarlığı, bir kişinin medyaya erişmesini, medya içeriğini analiz etmesini, yeni medya mesajları oluşturmasını, mevcut medya içeriğini yansıtmalarını ve medya ile harekete geçmesini sağlayan bir dizi yeterliliklerdir. Medya ve bilgi okuryazarı olan kişiler, gazetelerden, kitaplardan, radyodan, televizyondan, reklam panolarından, web sitelerinden, sosyal medyadan ve diğer tüm medya türlerinden gelen karmaşık medya mesajlarını daha iyi anlayabilirler. Dezenformasyonu daha iyi tanıyabilir, bilgiyi nasıl doğrulayacaklarını bilir ve medya mesajlarını kendileri üretebilirler. Medya ve bilgi okuryazarlığı, insanların farklı medya formları ve toplum ve bireyler üzerindeki etkisini daha iyi anlamalarını sağlar. İnsanların kendi kültürleri, değerleri ve bilgi ve iletişimin önemi konusundaki farkındalığını artırır. Medya sistemleri, toplumlar ve bireysel insanlar karmaşık ve çok yönlüdür. Bu nedenle medya okuryazarı insanlar hızlı, basit kararlar vermekten kaçınırlar. Medya ve Bilgi Okuryazarlığı'nın bir diğer amacı, medyaya daha fazla erişim sağlamak ve insanların kendi içeriklerini oluşturmalarını kolaylaştırmaktır. Bu, özne olarak değil vatandaş olarak görülen gelişmiş toplumlarda, medya erişimi, yapısı ve kontrolüne ilişkin yeni vizyonlara yol açabilir. Günümüz teknolojileri, insanların metin, fotoğraf veya video gibi çeşitli medya formatlarında mesajlar oluşturmalarına ve analiz etmesine olanak tanır. Ancak bunu yapmak için gereken becerilerin öğrenilmesi, uygulanması ve sık sık güncellenmesi gerekmektedir. Bu, medya okuryazarı kalmanın yaşam boyu öğrenmeyi içerdiği anlamına gelir. Özellikle gençlerin, sosyal medya ve mesajlaşma platformları gibi daha yeni teknolojilerin yanı sıra kitle iletişim araçlarıyla deneyimlerini anlamlandırabilmeleri için eğitimcilerle ilişki kurmaya ihtiyaçları vardır (Braesel & Karg, 2021, s. 9).

1.1. Medya ve Bilgi Okuryazarlığı Becerileri

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 19. Maddesine göre herkesin, düşünme ve anlatım özgürlüğü vardır. Buna göre kimse özgür düşüncelerinden dolayı rahatsız edilemez ve birey ülke sınırları söz konusu olmaksızın bilgi ve düşüncelerini her türlü yoldan araştırma, elde etme ve yayma hakkına sahiptir. Bilgiye erişim de, bilginin serbest dolaşımını sağlayan ve insan haklarının geliştirilmesini ve korunmasını ilerleten vazgeçilmez bir unsurdur. UNESCO'nun 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri kapsamındaki Hedef 16, kamu kurumları tarafından tutulan bilgilere erişimi ve halkın katılımını içermektedir. "Sürdürülebilir kalkınma için barışçıl ve kapsayıcı toplumları teşvik etme, herkes için adalet erişim sağlama ve her düzeyde etkili, hesap verebilir ve kapsayıcı kurumlar inşa etme" Hedef 16'nın kapsamında yer almaktadır.

Eğitmenler, öğrencilere medya ve bilgi okuryazarlığı becerilerini geliştirmeleri için yardım ederken, beş alanı teşvik ederler (Braesel & Karg, 2021, s. 9): Erişim, Analiz, Oluşturma, Yansıma ve Harekete Geçme.

Erişim

Erişim, medya ve bilgi okuryazarlığının ilk adımıdır. Medya mesajlarının nasıl bulunacağını ve anlaşılacağını ve medya teknolojisinin nasıl kullanılacağını öğrenmeyi içerir. Bu adımda, insanlar uygun ve yüksek kaliteli bilgileri bulma ve paylaşma hakkında bilgi edinirler. Örneğin kitabı doğru şekilde

tutma, başından sonuna doğru okuma, kod çözme, kelimelerin anlamını anlama ve kelimelerle resimler arasındaki ilişkiyi öğrenme önemli erişim becerisidir. Bu örnek diğer tüm medya türleri için de genellenebilmektedir. Farklı medya araçlarını kullanmak farklı beceriler gerektirir. Mesela çevirim içi bir bilgi bulmak için teknolojiyi kullanma becerisine sahip olmak gerekmektedir. Aranılan doğru sonuca ulaşabilmek için arama motoruna doğru anahtar kelimelerin girilmesi gerekmektedir. Ayrıca bu sonuçlar arasında nasıl gezinileceğini de bilmek gerekmektedir. Sosyal ağları kullanmak, fiziksel olarak yalnız olduğunda bile ağdaki diğer kişilerle etkileşim kurma yeteneğini gerektirmektedir. Hangi içeriğin paylaşılacağına hangisinin de paylaşılmayacağına karar verebilmek gerekmektedir.

Analiz

Medya ve bilgi okuryazarlığının ikinci adımı bilgiyi analiz edebilmektir. Kitaplar ve gazeteler gibi yazılı medyayı; video ve fotoğraf gibi görsel medyayı; radyo ve müzik gibi sesli medyayı; ve video oyunları, web siteleri ve sosyal medya gibi dijital medyayı yorumlamak, değerlendirmek ve analiz etmek için stratejiler geliştirmeleri konusunda öğrencilere rehberlik edilmelidir.

Analitik becerilere sahip kişiler, ortamın ve mesajın yazarını, amacını ve bakış açısını dikkate almaları gerektiğini bilirler. Bu, mesajların hangi varsayımlar üzerine inşa edildiğini ve nasıl oluşturulduğunu anlamının anahtarıdır. Öğrenciler, bir mesajın hedef kitlesini, kalitesini, özgünlüğünü ve güvenilirliğini de dikkate almanın ne kadar önemli olduğunu öğrenmelidir. Ayrıca mesajın potansiyel etkilerini veya sonuçlarını anlamalıdır.

Oluşturma

Oluşturma, öğrencilerin kendi mesajlarını oluşturmayı öğrenmeyi de içeren medya ve bilgi okuryazarlığının üçüncü adımıdır. Oluşturulan mesaj bir metin, çizim veya kolajdan sosyal medya gönderilerine, fotoğraflara, videolara veya multimedya ürünlerine kadar her şey olabilir. Oluşturulan mesajların türü, öğrencilerin belirli medya teknolojilerine erişimlerine ve üretim becerilerine bağlıdır.

Sadece kalem ve kâğıt kullanarak medya mesajları oluşturulabilmektedir. Günümüzde, öğrenciler metinler, sesler, müzik, videolar, radyo programları, podcast'ler, resimler, bloglar, web siteleri, çizgi filmler ve bilgisayar oyunları üretmek için bilgisayarlar veya akıllı telefonlar gibi dijital cihazları kullanmayı öğrenebilirler. Duygularını ifade etmek, bir noktayı yakalamak, kamuya açık bir tartışmaya katılmak veya bilgi ve deneyimlerini paylaşmak için mesajlar oluşturabilirler. Ancak öğrencilerin fikirlerini ve yaratıcılıklarını ifade edebilmeleri ve çevrimiçi ürettiklerini dijital olarak paylaşabilmeleri için becerilere ihtiyaçları vardır. Öğrenciler gerçek izleyiciler için anlamlı mesajlar oluşturabilmelidir. Kendi oluşturdukları içerikleri paylaşmak, kendilerini ifade etme konusunda kendilerine olan güvenlerini de artıracaktır.

Yansıtma

Yansıtma, medya ve bilgi okuryazarlığındaki dördüncü adımdır ve erişim, analiz ve oluşturma becerileri üzerine kuruludur. Bu önemli beceriyi geliştirmek eleştirel düşünce, medya bilgisi ve kişinin günlük medya deneyiminin bir değerlendirmesini gerektirmektedir. Yansıtığımızda, medya mesajlarının ve medya teknolojilerinin birey ve toplum üzerindeki etkisini düşünmüş oluyoruz. Bireysel düzeyde, medyayı iletişim kurmak, eğlenmek veya bilgi almak için kullanabiliriz. Toplum düzeyinde, medya mesajları kamusal tartışmaları ve algıları etkiler. Ayrıca, paylaşılan medya deneyimleri, bir neslin veya bir toplumun kimliğini şekillendirmeye yardımcı olur. Akıllı telefonların piyasaya çıkmasından bu yana hayatımızı ve birbirimizle etkileşim kurma biçimimizi nasıl değiştiğini düşündüğümüzde, medya teknolojilerinin bireyleri ve içinde yaşadıkları toplumları nasıl değiştirdiğini anlamak mümkün olmaktadır.

Örneğin, dijital medyanın hızı ve geçici doğası, ani davranışları teşvik edebilir. Öğrenciler kendi sosyal medya ve mesajlaşma deneyimlerini inceleyebilir, kendi ve akranlarının alışkanlıklarını yansıtabilir. Sosyal medya aracılığıyla iletişimin (sosyal medya mesajlarını paylaşma, yorum yapma veya eleştirme) sosyal statüyü, hiyerarşileri, saygı duygusunu ve hatta gücü nasıl etkileyebileceğini inceleyebilirler. Öğrenciler, yayınladıkları herhangi bir şeyin etik sonuçlarının, nasıl arzu edilen veya istenmeyen etkilere sahip olacağı konusunda daha bilinçli hale gelebilirler.

Harekete Geçme

Harekete geçme, medya ve bilgi okuryazarlığı eğitimindeki beşinci ve son adımdır ve önceki tüm yetkinlikler üzerine kuruludur. Harekete geçmenin arkasındaki fikir, öğrencilerin medyayı belirli hedeflere ulaşmak için kullanmalarınıdır. Örneğin, çevre koruma konusunda farkındalığı artırmak için bir sosyal medya kampanyası oluşturabilirler.

Aktif olma kavramı, medya ve okuryazarlığı eğitiminin bir parçasıdır. Çünkü öğrencilerin sınıfta öğrendiklerini topluma etki edebilecekleri dünyaya taşımaları önemlidir. İdeal olarak eğitim, sınıfı, öğrencilerin önemseydiği yerel, ulusal veya küresel sosyal ve politik konulara bağlamalıdır. Toplumun üyesi olarak öğrenciler, seslerini, yeni edindikleri bilgi ve becerileri, hem bireysel düzeyde hem de başkalarıyla birlikte çalışarak, daha geniş bir ölçekte duyurmak için kullanabilirler. Bunu yaparak hem ailelerinin hem de memleketlerinin, okullarının, üniversitelerinin, topluluklarının ve dünyanın yaşamlarını iyileştirebilirler.

1.2. Medya ve Bilgi Okuryazarlığı'nın 5 Temel Kavramı

Medya, medya yapımcılarının değerleri, ideolojileri ve niyetleri tarafından şekillendirilen mesajları iletmektedir. İzleyici, bu temel değer sistemlerini, motivasyonları ve ideolojileri tanımlamak için özel analitik becerilere ihtiyaç duymaktadır. Bu nedenle eğitimciler, öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirmeye odaklanmalıdır. Öğrenciler medya mesajları hakkında rutin olarak kritik sorular sormaya teşvik edilmelidir. Medya Okuryazarlığı Merkezi, herhangi bir medyanın ya da mesajının analizi için, başlangıç noktası olarak beş anahtar soru geliştirmiştir (2005):

- Mesajı kim oluşturdu? (Yazar)
- Dikkatimi çekmek için hangi yaratıcı teknikler kullanıldı? (Biçim)
- Farklı insanlar bu mesajı benden farklı olarak nasıl anlayabilirler? (İzleyici)
- Bu mesajda hangi yaşam tarzı, değerleri ve bakış açısı temsil edilmektedir? (İçerik)
- Bu mesaj neden gönderildi? (Amaç)

Beş temel soruyu uygulamak, medya ve medya mesajlarının, özellikle nasıl ve neden oluşturulduklarına ilişkin anlayışı derinleştirecektir. Öğrenciler, açık ve örtük medya mesajlarını kabul etme veya reddetme konusunda bilinçli seçimler yapmayı öğreneceklerdir.

Medyanın beş temel kavramı, beş anahtar soruyla doğrudan bağlantılıdır (Braesel & Karg, 2021, s. 17):

1. Yazar: Tüm medya mesajları "inşa edilmiştir".
2. Biçim: Medya mesajları, kendi kuralları olan bir dil kullanılarak oluşturulur.
3. İzleyici: Farklı insanlar aynı medya mesajını farklı deneyimler.
4. İçerik: Medyanın yerleşik değerleri ve bakış açıları vardır.

5. Amaç: Çoğu medya kar ve/veya güç elde etmek için organize edilmiştir.

Bu kavramlar ilk başta çok soyut geldiğinden, öğrencilerin onları anlamak için zamana ihtiyacı olacaktır. Bu nedenle beş anahtar soruyla başlamak daha uygun olabilir. Sorulara verilen her yanıt, öğrencileri temel kavramları anlamaya ve medya hakkında eleştirel düşünmeye daha da yaklaştıracaktır.

2. Medya ve Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi

Medya ve bilgi okuryazarlığı'nda temel amaç gençler ile çocukların medya kullanımı ve dijital beceriler konusundaki yeteneklerini geliştirmek ve eğitimin kalitesini artırmaktır.

Medya metinleri genellikle birkaç "dil"i veya iletişim biçimlerini (görsel görüntüler (hareketsiz veya hareketli), ses (ses, müzik veya konuşma) ve yazılı dil) birleştirir. Medya eğitimi, yalnızca "basılı" medyayla ilgili olarak değil, aynı zamanda diğer sembolik görüntü ve ses sistemlerinde de geniş tabanlı bir yetkinlik geliştirmeyi amaçlar. Medya eğitimi, medya hakkında öğretme ve öğrenme sürecidir ve medya okuryazarlığı, öğrenenlerin edindiği bilgi ve becerilerin sonucudur. Medya eğitimi, gençlerin eleştirel ve yaratıcı yeteneklerini geliştirmekle ilgilidir (Meigs, 2006: 20).

2.1. Medya ve Bilgi Okuryazarlığı Eğitim Müfredatı

Medya ve bilgi okuryazarlığı eğitim müfredatına dünya genelinde duyulan ihtiyaç sonrası UNESCO, 2008 yılında medya ve bilgi okuryazarlığı konusunda küresel bir öğretmen eğitimi müfredatı geliştirme fikrini başlattı. Ve üç yıllık sıkı çalışmanın ardından, UNESCO öğretmen eğitimi müfredatının tam metni, birçok uluslararası uzmanın katılımıyla 2011 yılında yayınladı (Torner & Tayie, 2012, s. 10).

UNESCO ve Birleşmiş Milletler Medeniyetler İttifakı ile dünyanın dört bir yanından sekiz üniversite arasında akademik araştırma ve geliştirme için "UNITWIN Medya ve Bilgi Okuryazarlığı ve Kültürlerarası Diyalog İşbirliği Programı" platformu oluşturuldu. Bu platform, kültürlerarası diyalogu geliştirme ve müfredatın gelişimini teşvik etme misyonunu UNESCO ile birleştirmektedir (Torner & Tayie, 2012, s. 11).

Medya ve bilgi okuryazarlığı'nda, dünya çapında çeşitli aktörler tarafından kullanılan farklı terminolojiler bulunmaktadır. Medya okuryazarlığı, bilgi okuryazarlığı, ifade ve bilgi özgürlüğü, okuryazarlık, kütüphane okuryazarlığı, haber okuryazarlığı, bilgisayar okuryazarlığı, internet okuryazarlığı, dijital okuryazarlık, sinema okuryazarlığı, oyun okuryazarlığı, televizyon okuryazarlığı, reklam okuryazarlığı olarak da kullanılan terimlerden bazıları UNESCO'nun Medya ve Bilgi Okuryazarlığı Müfredatı'nda yer almakta ve öğretmenlerin konu hakkında bilgi sahibi olmaları hedeflenmektedir. UNESCO, farklı kavramları uyumlu hale getirmeyi amaçlayarak medya ve bilgi okuryazarlığı terimini kullanmaktadır. Öğretmenler için UNESCO modeli Medya ve Bilgi Okuryazarlığı Müfredat ve Yeterlilik çerçevesi, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki öğretmen eğitim yapılarına, medya ve bilgi okuryazarlığı öğretmenleri yetiştirmek için bir program oluşturmaya yönelik bir çerçeve sağlamayı amaçlamaktadır. UNESCO Medya ve Bilgi Okuryazarlığı müfredatının çeşitli bileşenleri üç temel tematik alan altında toplanmıştır: 1. Medya bilgisi ve anlayışı ve demokratik söylemler için bilgi ve sosyal katılım; 2. Medya metinlerinin ve bilgi kaynaklarının değerlendirilmesi; 3. Medya ve bilgi üretimi ve kullanımı. Bu üç tematik alan, ilerici ilişkilerini tasvir etmek ve UNESCO Öğretmenler için Medya ve Bilgi Okuryazarlığı Müfredat Çerçevesi oluşturmak için genel eğitim ve öğretmen gelişiminin altı temel alanıyla Tablo 2'de belirtildiği şekilde ilişkilendirilmiştir (Wilson, vd., 2011, s. 23).

Tablo 2: Öğretmenler için Medya ve Bilgi Okuryazarlığı Müfredat Çerçevesi

Temel müfredat alanları	Demokratik söylem için medya ve bilgi okuryazarlığı söylemi	Medya ve bilgilerin değerlendirilmesi	Medya ve bilgi üretimi ve kullanımı
Politika ve vizyon	Medya ve bilgi hazırlama - okuryazar öğretmenler	Medya ve bilgi hazırlama - okuryazar öğrenciler	Medya ve bilginin desteklenmesi - okuryazar toplumlar
	→	→	→
Müfredat ve değerlendirme	Medya, kütüphaneler, arşivler ve diğer bilgi sağlayıcılar, bunların işlevleri, ve bunları gerçekleştirmek için gereken koşullar hakkında bilgi	Medya metinlerini ve bilgi kaynaklarını değerlendirme kriterlerinin anlaşılması	Bilgi ve medya metinlerinin nasıl üretildiği, bilgi ve medya üretiminin sosyal ve kültürel bağlamını keşfetme; vatandaşlar tarafından ne amaçla kullanıldığı gibi beceriler
	→	→	→
Pedagoji	Sınıf söyleminde medya ve bilginin entegrasyonu	Medya ve diğer bilgi sağlayıcıların içeriğinin değerlendirilmesi için problem çözme	Kullanıcı tarafından oluşturulan içerik ve bunun öğretim ve öğrenim için kullanım
	→	→	→
Medya ve bilgi	Basılı medya – gazeteler ve dergiler; bilgi sağlayıcılar – kütüphaneler, arşivler, müzeler, kitaplar, dergiler vb.	Yayın medyası - radyo ve televizyon	Yeni medya – İnternet, sosyal ağlar, dağıtım platformu (bilgisayarlar, cep telefonları vb.)
	→	→	→
Organizasyon ve Yönetim	Sınıf organizasyonu bilgisi	Medya ve bilgi okuryazarlığı yoluyla işbirliği	Medya ve bilgi okuryazarlığını yaşam boyu öğrenmeye uygulamak
	→	→	→
Mesleki öğretmen gelişimi	Yurttaşlık eğitimi, profesyonel topluluğa katılım ve toplumlarının yönetimi için medya ve bilgi okuryazarlığı bilgisi	Mesleki öğrenim için medya ve bilgi kaynaklarının değerlendirilmesi ve yönetimi	Liderlik ve örnek vatandaş; öğretmen ve öğrenci gelişimi için medya ve bilgi okuryazarlığının tanıtımını ve kullanımını desteklemek

UNESCO, Medya ve Bilgi Okuryazarlığı konusunda öğretmenlerin, İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi'nin 19. Maddesinde özetlenen temel özgürlükleri vurgulayan unsurları mutlaka içermesi gerektiğini düşünmektedir. Medya ve bilgi okuryazarlığı müfredatına gazeteler, kitaplar, radyo ve televizyon gibi yayın araçları ve çevrimiçi haber medyası ve diğer bilgi sağlayıcıları dâhil olmak üzere basılı ve görsel-ışitsel ortamlar dâhildir. Müfredatın ana hedef grubu ortaöğretim ve yükseköğretim düzeylerindeki öğretmenleri içermektedir (Wilson, vd., 2011, s. 22-51).

2.2. Finlandiya' nın Ulusal Medya Okuryazarlığı Eğitim Politikası

Finlandiya, ortaokul öğrencilerinin akademik performansında, son on yıldır sahip olduğu bir konumla dünya liderlerinden birisi konumundadır. Tüm dünyaca bilinen ve eğitim alanındaki en önemli ölçme ve değerlendirme göstergelerinden biri olan PISA gibi sınavlarda Finli çocukların elde ettikleri başarılar Finlandiya'nın lider konumunun somut göstergeleri arasında sayılabilir.

Ulusal medya eğitimi politikası, Ulusal Görsel-İşitsel Enstitüsü (KAVI) ile Eğitim ve Kültür Bakanlığı işbirliğiyle hazırlanan ve Eğitim ve Kültür Bakanlığı tarafından 2019 yılında yayınlanan ulusal politika belgesi ile sunulmaktadır. Ulusal medya eğitimi belgesinde, 2013 yılında yayınlanan medya okuryazarlığına yönelik kültür politikası yönergelerinin güncelleştirilmiş ve genişletilmiş hali yer almaktadır.

Finlandiya'da herkesin medya okuryazarlığını geliştirme fırsatları iyileştirilmiştir. İyi ve anlamlı yaşamı teşvik eden medya okuryazarlığı, yurttaşlık yeterliliğinin önemli bir unsurudur. Medya okuryazarlığı, yüksek kaliteli, sistematik ve kapsamlı medya eğitimi yardımıyla teşvik edilir ve desteklenir. Tutarlı ve sistematik kaynak sağlama, yetkinlik ve bilgi birikimini, eylemlerin geliştirilmesini ve medya eğitiminin kurulmasını desteklemektedir. Pratik medya eğitimi hedef odaklı, etik ve sürdürülebilirdir. Çok yönlü medya eğitimi, çeşitli farklı aktörler arasında geniş tabanlı bir işbirliği içinde planlanır, uygulanır ve geliştirilir (Salomaa & Palsa 2019).

Finlandiya'da medya okuryazarlığı çok uzun yıllardır öğretilmekte ve gelişmektedir. 1970'li yıllarda Finlandiya'daki okullar kitle iletişim eğitimini önermiştir. Bugünkü medya okuryazarlığı ise çok zengin ve çeşitli bir şekilde farklı iş alanlarında ve toplumun çeşitli alanlarında yer almaktadır. Medya eğitiminin çeşitliliği devlet işi olarak da görülmekte ve çeşitli yönetim kolları, bakanlıklar ve ajanslar tarafından geniş bir şekilde ele alınmaktadır. Demokrasiyi güçlendirmek, insanlar arasında eşitliği teşvik etmek ve milli güvenliği sağlamak, medya okuryazarlığı ile ilişkilendirilmektedir. Finlandiya'da medya eğitimi konusunda ulusal düzeyde politikalar vardır. Sektörden farklı aktörlerle işbirliği içerisinde medya eğitimi politikaları hazırlanmaktadır. 2013 yılında Finlandiya Eğitim ve Kültür Bakanlığı tarafından, çocukların ve gençlerin medya okuryazarlığı eğitimini kapsayan bir kitap yayınlanmıştır. Fakat medya eğitimi politikaları 2019 yılında güncellenmiş ve yetişkinlerin de medya okuryazarlığını kapsamıştır (Salomaa & Palsa 2019). Finlandiya'da medya okuryazarlığı ve medya eğitim politikası, "Asiaa mediakasvatuksesta" adlı YouTube kanalında yer alan videolar ile de özetlenmektedir.

2.3. Finlandiya Eğitim Politikası'nın Uygulanması

Finlandiya'da medya eğitimi ve medya okuryazarlığı ile ilgili faaliyetlerde bulunan toplumun farklı kesimlerinden tüm kuruluşlar, politikanın uygulanmasına katılmaya teşvik edilir. Buradaki fikir, tüm aktörlerin hedefleri ve eylem önerilerini görevleri açısından gözden geçirmeleri ve uygun buldukları önlemlere katkıda bulunmalarıdır. Eğitim ve Kültür Bakanlığı, çocukların ve ergenlerin okulda ve boş zamanlarında programlama, medya okuryazarlığı ve BİT becerilerini geliştiren önlemleri başlatmalı ve çapraz yeterliliklerin öğretimini desteklemelidir. Temel eğitim, çocuk ve ergenlere hayatta ihtiyaç duyacakları bilgi ve becerileri kazandırmalıdır. Bunlar, okul ve iş hayatında gerekli olan medya okuryazarlığı ve bilgi ve iletişim teknolojisi becerilerini içerir. Ulaştırma ve Haberleşme Bakanlığı

ve Finlandiya Ulaştırma ve İletişim Ajansı da, politikanın uygulanmasını desteklemektedir. Finlandiya Ulaştırma ve İletişim Ajansı, Medya Okuryazarlığı Haftası'na katılır ve internetin güvenli kullanımı konusundaki uzmanlığıyla medya eğitimi çalışmalarına katkıda bulunmaktadır. Adalet Bakanlığı ise, seçmenlerin uygunsuz şekilde etkilenmesini azaltmak ve siyasi dezenformasyonu tespit etmek için çalışmaktadır. Bakanlık, demokratik karar alma süreçlerine olan güveni aşındıran türden bir etkiyle hedef alınmaya karşı özellikle savunmasız olan gruplar veya bireyler açısından medya okuryazarlığının önemini kabul etmektedir. Bakanlık, yetkililerin, siyasi partilerin, medyanın ve vatandaşların seçmenleri uygunsuz şekilde etkilemesi ve tespit etmesi konusunda farkındalığını artırmayı amaçlamaktadır. Bakanlık, dezenformasyona müdahale yollarını ve siyasi faaliyetin ön koşullarına müdahaleyi araştırmaktadır. Başbakanlık, yetkililerin bilgi etkileme ile ilgili faaliyetlerini koordine eder. 2014 yılından bu yana, faaliyetler toplumda bilgi etkileme bilincini artırmaya odaklanmıştır. Başbakanlık, yetkili makamların toplumu etkileyen bilgiyle ilgili faaliyetlerini koordine eder. 2014 yılından bu yana, faaliyetler bilginin tesiri konusundaki bilinci artırmaya odaklanmıştır. Finlandiya Ulusal Eğitim Ajansı, erken çocukluk eğitimi, okul öncesi ve temel eğitim, lise eğitimi, mesleki eğitim ve liberal yetişkin eğitimi sağlayanlara medya eğitimini teşvik etmek için sürekli bilgi rehberliği sağlamaktadır. Finlandiya Tüketici ve Rekabet Kurumu, eğitim ve öğretimi desteklemek için medya becerilerinin yaşam boyu öğrenilmesiyle ilgili materyaller üretmektedir. Finlandiya Tüketici ve Rekabet Kurumu'nun kvv.fi web sitesi ve sosyal medya kanalları için tüketici hakları ve sorumlulukları, reklam biçimleri ve yeni fenomenlerle ilgili materyaller üretilmektedir. Dijital ve Nüfus Veri Hizmetleri Ajansı'nın dijital destek hizmetleri, dijital destek için devlet yardımı alan bölge konseyleri (14 bölge konseyi) ile medya eğitim sektörü arasında bir bağlantı işlevi görmektedir. Finlandiya Miras Ajansı, kendi sektöründe ve kamu faaliyetleri aracılığıyla bilgi ileterek ve yayarak medya eğitimi politikasını uygulamaktadır. Ulusal Görsel-İşitsel Enstitüsü, Finlandiya'da Medya Okuryazarlığı politikasının uygulanmasını koordine etmekten ve izlemekten sorumlu kurumdur (Salomaa & Palsa 2019, s. 48-54).

2.3.1. Ulusal Görsel-İşitsel Enstitüsü (National Audiovisual Institute - KAVI)

Ulusal Görsel-İşitsel Enstitüsü (National Audiovisual Institute - KAVI), Eğitim ve Kültür Bakanlığı'na bağlı bir devlet kuruluşudur. Ulusal Görsel-İşitsel Enstitüsü, Eğitim ve Kültür Bakanlığı'na bağlı merkezi bir hükümet kurumudur. Görevleri, filmlerin, televizyon ve radyo programlarının korunmasının yanı sıra bunlarla ilgili araştırmaları ve görsel-ışitsel kültürün tanıtımını içermektedir. KAVI Medya Eğitimi ve Görsel-İşitsel Medya Departmanı (MEKU), medya eğitiminin ulusal düzeyde tanıtımı ve koordinasyonundan, görsel-ışitsel programların ve video paylaşım platformlarının sağlanmasının çocukların korunması açısından denetlenmesinden sorumludur (KAVI, kavi.fi).

Medya eğitimi, medya okuryazarlığını teşvik etme ve medya eğitimini geliştirme amacıyla enstitünün bir parçasıdır. Hem resmi hem de gayri resmi sektörlerdeki medya eğitimcilerinin alanını koordine etmektedir. Enstitü, Finlandiya'da herkesin medya okuryazarlığını geliştirme fırsatları iyileştirme vizyonuna sahiptir. İyi ve anlamlı yaşamı teşvik eden medya okuryazarlığı, yurttaşlık yeterliliğinin önemli bir unsurudur ve yüksek kaliteli, sistematik ve kapsamlı medya eğitimi yardımıyla teşvik edilir ve desteklenir (Alajärvi, 2022).

Finlandiya'da erken çocukluk eğitimi ve bakımına katılım oranı yaklaşık %80 ve okul öncesi eğitim 6 yaşından itibaren zorunludur. İlköğretim 9 sınıftan oluşmakta ve sonrasında genel liseler ve meslek enstitülerinde hazırlık eğitim ve öğretimi yer alır. Erken çocukluk eğitimi ve bakımı öğretmenleri lisans mezunlarında oluşmaktadır ve ilköğretim ve ortaokul öğretmenleri yüksek lisans derecesine sahiptir. Finlandiya'da öğretmenler yüksek eğitimlidir ve öğretmenlik mesleği değerlidir. Öğretmenlerin çalışmaları özerktir; sistem güvene dayalıdır (denetim veya ulusal düzeyde testler yoktur); üniversiteler öğretmen eğitimini düzenlerken bağımsızdır; hizmet içi eğitim birden fazla paydaş tarafından sunulur

ve devlet tarafından finanse edilir; öğretmenlerin özerkliği güncel kalma ve eğitimlere katılma ihtiyacı gibi birçok sorumluluğu beraberinde getirmektedir. Finlandiya'da tüm eğitim aşamalarının kendi çekirdek müfredatı bulunmaktadır. Medya okuryazarlığı eğitim sistemine entegre edilmiştir. Özellikle ana dili ve edebiyatı, sosyal bilgiler ve görsel sanatlar eğitimi gibi konularda medya okuryazarlığı eğitimi ortaya çıkar. İfadeler her zaman açık ve net bulunmaz. Konular arasındaki diyalogları artırmak için yedi çapraz/çok disiplinli yeterlilik vardır. Bunlar (Alajärvi, 2022);

- Düşünmeyi ve öğrenmeyi öğrenmek,
- Kültürel yeterlilik, etkileşim ve ifade
- Kendine ve başkalarını gözetme, günlük aktiviteleri yönetme, güvenlik
- Çoklu okuryazarlık
- Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT) yetkinliği
- İş dünyası için yeterlilik, girişimcilik
- Katılım ve etki, sürdürülebilir geleceği inşa etmek

Ulusal Görsel-İşitsel Enstitüsü tarafından 2017 yılında öğretmenlik öğrencilerine, ilköğretim çekirdek müfredatının yenilenmesinden sonra tüm üniversitelerde öğretmen yetiştirme müfredatının gözden geçirilmesi adına, bir anket uygulanmıştır. Anket sonucu bulgularına göre (Alajärvi, 2022):

- Medya eğitiminin rolü üniversiteler arasında büyük farklılıklar görülmektedir.
- Medya eğitimi ağırlıklı olarak BİT çalışmalarına entegre edilmiştir.
- Öğrencilerin %70'i çok az medya eğitimine sahiptir ve uygun eğitim olmadan nasıl öğretileceği konusunda endişe duymaktadır.

Hem bireylerin hem de toplulukların BİT kullanım düzeyini ve yeterliliklerini ölçmek amacıyla öğretmen ve öğrenciler üzerine Ulusal Görsel-İşitsel Enstitüsü tarafından yürütülen üç farklı (OPEKA, OPPIKA ve ROPEKA) araştırma devam etmektedir. Öğretmen anketi verileri herkes için uygundur ve bazı sorular medya okuryazarlığını kapsamaktadır. Devam eden araştırma (OPEKA ve OPPIKA) verilerine dayanarak, BİT becerilerinin ve medya okuryazarlığının daha iyi uygulanmasına ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Eğitimcileri desteklemek için, medya okuryazarlığı ve eğitim kaynaklarına erişim sağlanan "Medya Okuryazarlığı Okulu web portalı" isimli ulusal bir merkez bulunmaktadır. Yeni kaynaklar oluşturulmakta ve güncel konular hakkında eğitim sunulmaktadır. Müfredat yenileme çalışmalarına öğretmenlerin katılımı sağlanmakta ve geliştirme projeleri ve girişimleri yürütülmektedir (Alajärvi, 2022).

2020-2022 Yeni Okuryazarlıklar programı ise, çocukların medya ve dijital becerilerini geliştirmek ve eğitimde eşitliği sağlamak amacıyla oluşturulmuştur. Öğretmenlerin, günümüzün aracılı kültüründe ihtiyaç duyulan daha iyi yetkinlikleri ve onlara öğretmek için en iyi uygulamaları kazanmalarına müfredata dayalı yardımcı olma ve öğretmenler için farklı şekillerde çeşitli rehberler ve eğitimler sunma gibi hedefler söz konusudur (Uudet Llukutaidot, 2020).

Sonuç

UNESCO, medya okuryazarlığı ve bilgi okuryazarlığı olan iki farklı alanı, "medya ve bilgi okuryazarlığı" olarak tek bir şemsiye kavram altında birleştirmektedir. Medya ve bilgi okuryazarlığı, çevrimiçi ve çevrimdışı medya ile ilgili kavramlar, eleştirel düşünme, medya kullanımı, bilgi ve kaynak

farkındalığı, dijital vatandaşlık ve aktif katılım kavramlarına yakın olan bir dizi yeterlilik ve beceri olarak kabul edilmektedir. Öğretmenler, öğrencilerin medya ve bilgi okuryazarlığı becerilerini desteklerken, “erişim, analiz, oluşturma, yansıtma ve harekete geçme” olmak üzere beş alanı teşvik etmelidir. Öğrenciler okulda ve günlük hayatta karşılaştıkları medya mesajlarını da analiz ederken beş anahtar soru “yazar, biçim, izleyici, içerik, amaç” sorma konusunda da teşvik edilmelidir. Beş temel soruyu uygulamak, medya ve medya mesajlarının, özellikle nasıl ve neden oluşturulduklarına ilişkin anlayışı derinleştirecektir. Öğrenciler bu sayede, açık ve örtük medya mesajlarını kabul etme veya reddetme konusunda bilinçli seçimler yapmayı öğreneceklerdir.

Öğretmenler için UNESCO tarafından 2008 yılında temelleri atılıp 2011 yılında yayınlanan Medya ve Bilgi Okuryazarlığı Müfredatı ve Yeterlilik Çerçevesi, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki öğretmen eğitim yapılarına, medya ve bilgi okuryazarlığı öğretmenleri yetiştirmek için bir program oluşturmaya yönelik bir çerçeve sağlamayı amaçlamaktadır. UNESCO Medya ve Bilgi Okuryazarlığı müfredatının çeşitli bileşenleri üç temel tematik alan “medya bilgisi ve anlayışı ve demokratik söylemler için bilgi ve sosyal katılım, medya metinlerinin ve bilgi kaynaklarının değerlendirilmesi, medya ve bilgi üretimi ve kullanımı” altında toplanmakta ve altı temel alan “politika ve vizyon, müfredat ve değerlendirme, pedagoji, medya ve bilgi, organizasyon ve yönetim, mesleki öğretmen gelişimi” ile ilişkilendirilmektedir. Medya ve bilgi okuryazarlığı müfredatına gazeteler, kitaplar, radyo ve televizyon gibi yayın araçları ve çevrimiçi haber medyası ve diğer bilgi sağlayıcıları dâhil olmak üzere basılı ve görsel-ışitsel ortamlar dâhildir. Müfredatın ana hedef grubu ortaöğretim ve yükseköğretim düzeylerindeki öğretmenleri içermektedir.

Finlandiya’da medya okuryazarlığı çok uzun yıllardır öğretilmekte ve gelişmektedir. Medya eğitiminin çeşitliliği devlet işi olarak da görülmekte ve çeşitli yönetim kolları, bakanlıklar ve ajanslar tarafından geniş bir şekilde ele alınmaktadır. Demokrasiyi güçlendirmek, insanlar arasında eşitliği teşvik etmek ve milli güvenliği sağlamak, medya okuryazarlığı ile ilişkilendirilmektedir. Medya eğitimi konusunda ulusal düzeyde politikaları vardır. Sektörden farklı aktörlerle işbirliği içerisinde medya eğitimi politikaları hazırlanmaktadır. Pratik medya eğitimi hedef odaklı, etik ve sürdürülebilirdir. 2013 yılında Finlandiya Eğitim ve Kültür Bakanlığı tarafından, çocukların ve gençlerin medya okuryazarlığı eğitimini kapsayan bir kitap yayınlanmıştır. Fakat medya eğitimi politikaları 2019 yılında güncellenmiş ve yetişkinlerin de medya okuryazarlığını kapsamıştır. Ulusal Görsel-İşitsel Enstitüsü, Finlandiya’da Medya Okuryazarlığı politikasının uygulanmasını koordine etmekten ve izlemekten sorumlu kurumdur. Enstitü’ye bağlı Görsel-İşitsel Medya Departmanı (MEKU) ise, medya eğitiminin ulusal düzeyde tanıtımı ve koordinasyonundan, görsel-ışitsel programların ve video paylaşım platformlarının sağlanmasının çocukların korunması açısından denetlenmesinden sorumludur. Finlandiya’da tüm eğitim aşamalarının kendi çekirdek müfredatı bulunmaktadır. Medya okuryazarlığı eğitim sistemine entegre edilmiştir. Medya okuryazarlığı eğitimi yedi çapraz/çok disiplinli yeterliliği “düşünmeyi ve öğrenmeyi öğrenmek; kültürel yeterlilik, etkileşim ve ifade; kendine ve başkalarını gözetme, günlük aktiviteleri yönetme, güvenlik; çoklu okuryazarlık; BİT yetkinliği; iş dünyası için yeterlilik, girişimcilik; katılım ve etki, sürdürülebilir geleceği inşa etmek” kapsamaktadır.

Gençler ile çocukların medya kullanımı ve dijital beceriler konusundaki yeteneklerini geliştirmek ve eğitimin kalitesini artırmayı amaçlayan Medya ve Bilgi Okuryazarlığı Eğitiminin, UNESCO Medya ve Bilgi Okuryazarlığı Müfredatı ve Yeterlilik Çerçevesi temel alınarak oluşturulmasının yararlı olacağı düşünülmektedir. Finlandiya’nın, eğitim performansında dünya genelinde sahip olduğu konum göz önünde bulundurularak, Finlandiya’nın sahip olduğu medya okuryazarlığı ve medya eğitim politikası diğer ülke temsilcileri ve öğretmenler için de örnek bir rehber niteliği taşımaktadır. Çalışma, eğitimin her kademesinden öğrenci ve öğretmenler için aydınlatıcı, politika yapımcılar için ise yön gösterici olacaktır.

KAYNAKÇA

- Bilici, İ. E. (2014). *Medya Okuryazarlığı ve Eğitimi*. Ankara: Nobel
- Braesel, S. & Karg, T. (2021). *Media and information literacy A practical guidebook for trainers*. DW Akademie
- Catts, R. & Lau, J. (2008). *Towards Information Literacy Indicators*. UNESCO
- Center for Media Literacy (2005). https://www.medialit.org/sites/default/files/5KQ%20ClassroomGuide_1.pdf (Erişim tarihi: 27.04.2022).
- Hobbs, R. (1998). Media education in Massachusetts. In A. Hart (Ed.), *Teaching the media worldwide* (pp. 127-144). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Julia Alajärvi (2022). Media Literacy Framework in Finnish Education System. Teacher Education in *Digital & Media Literacy – Frameworks and strategies at National and European level semineri'* nde sunulmuştur.
- KAVI. <https://kavi.fi/en/publications-in-english/> (Erişim tarihi: 27.04.2022).
- Kotilainen, S. & Kupiainen, R. (2014). Media and Information Literacy Policies in Finland (2013). <https://www.researchgate.net/publication/262991801> (Erişim tarihi: 30.04.2022).
- Kupiainen, R. (2010). Finnish media literacy policies and research tendencies within a European Union context. *International Journal of Media and Cultural Politics* 6 (3). s. 335-341.
- Leena, R. (2011). Finnish Media Literacy Education Policies and Best Practices in Early Childhood Education and Care since 2004. *Journal of Media Literacy Education*, 3 (2). s. 123-133
- Meigs, D. F. (2006). *Media Education. A Kit for Teachers, Students, Parents and Professionals*. UNESCO
- Potter, W. J. (2011). *Media Literacy*. Sage
- Salomaa, S. & Palsa, L. (2019). Media Literacy in Finland. National media education policy. Finlandiya: Publications of the Ministry of Education and Culture
- Salto. <https://participationpool.eu/resource-category/media-information-literacy/> (Erişim tarihi: 27.04.2022).
- Wilson, C., Grizzle, A., Tuazon, R., Akyempong, K. & Cheung, C. (2011). *Media and information literacy curriculum for teachers*. The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
- Tanrıverdi, B. & Apak, O. (2010). Analysis of Primary School Curriculum of Turkey, Finland, and Ireland in Terms of Media Literacy Education. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 10 (2), s. 1187-1213
- Tornero, J. M. P. & Tayie, S. (2012). Teacher Training in Media Education: Curriculum and International Experiences, *Comunicar*, 20, s. 10-14.
- Tornero, J. M. P. & Varis, T. (2010). *Media Literacy and New Humanism*. UNESCO
- Uudet Lukutaidot. (2020). <https://uudetlukutaidot.fi/medialukutaito/> (Erişim tarihi: 27.04.2022).